

RouteplAN

VOOR ANDERSTALIGE NIEUWKOMERS OP SCHOOL

WWW.DOORELKAAR.BE

VOORWOORD

Dit routepl**AN** is ontworpen voor basisscholen. Om verschillende redenen kan het voor jou een handig instrument zijn. Het kan je helpen bij het opstellen van een draaiboek of een stappenplan. Door het routepl**AN** kan je je visie verbreden of verdiepen en je personeel verder professionaliseren. Bovendien ontvang je de nodige tools en tips. Tenslotte kan het helpen in het meer structureren van het onderwijs voor **AN**-leerlingen. Kortom, het routepl**AN** wil het werken met anderstalige nieuwkomers verder professionaliseren in je organisatie. De focus van dit Routepl**AN** is het lager onderwijs.

Hoewel anderstalige leerlingen heel wat nieuwe vragen met zich meebrengen, blijven deze leerlingen uiteindelijk ook 'gewone' leerlingen.

Deze tool is als werkinstrument bedoeld en we hebben geenszins de pretentie volledig te zijn. In de praktijk lopen sommige stappen ook door elkaar bv. stappen 4, 5 en 6. Het is een aanzet, een mogelijke route. Dit thema is ook constant in evolutie. We hebben bewust gekozen om dit stappenplan heel beknopt te houden. Je kan dit volledig aanpassen aan de eigen schoolcontext. Daarvoor is dit routeplan eigenlijk ook ontworpen. Meer tips en tools kan je vinden op onze website. We zijn ook steeds bereid dit stappenplan toe te lichten op je school.

Het idee kwam tot stand na het boek 'Geen p**AN**iek, snel op weg met anderstalige nieuwkomers' (Garant, Yasmine Wauthier en Lieve Lenaerts, 2014). Uiteindelijk is dit stappenplan het resultaat van het mogen begeleiden van diverse lerende netwerken in Turnhout en Aarschot gedurende meer dan drie schooljaren. Heel wat basisscholen en begeleiders namen hieraan deel en deelden hun zoektocht en hun expertise.

Heel veel succes. Suggesties, opmerkingen... zijn altijd zeer welkom.

Lieve Lenaerts (lieve.lenaerts@hivset.be)

www.doorelkaar.be

INHOUD

1. Aanmelding op school	07
2. De intake/inschrijving	13
3. Plaatsing van de AN -leerling	19
4. De eerste opvang van de leerling op school en in de klas	25
5. De beginsituatie bepalen	31
6. Voorbereidingsfase: pedagogisch en didactisch organiseren van het onderwijs	35
7. Uitvoeringsfase: stap voor stap de doelen realiseren	41
8. Evalueren en rapporteren	49
9. Vervolgcoaching: de overstap naar de secundaire school	53
10. Extra informatie en bronnen	59

H O O F D S T U K
AANMELDING OP SCHOOL

In onze school bouwen we een zeer lage drempel in. Bij het eerste contact worden ouders en kind vooral gerustgesteld. We zoeken samen naar aanknopingspunten waar we over kunnen vertellen. We kijken niet op onze klok en proberen een erg welkom gevoel uit te stralen. Verbindende communicatie is voor ons een algemeen begrip en wordt schoolbreed gedragen.

Lut Verheyen, directeur GVB Sint-Franciscus, Turnhout

Wij hebben iemand, die in Irak kleuterjuf was, als vrijwilligster aangesteld en sinds vorig schooljaar als kinderverzorgster in dienst genomen. Zij vormt een brug voor nieuwe anderstalige kinderen en wordt op dat gebied ook echt proactief ingezet. Een enorme meerwaarde voor onze school.

Bij de ouders hebben wij een peter- en meterschap ontwikkeld. Ieder nieuw gezin krijgt een ouder toegewezen die vervolgens als aanspreekpunt voor de ouders dienst kan doen.

Sigurd Borghs, directeur Michaëlschool Steinerschool, Turnhout

In Turnhout hebben we gekozen voor een spreidingsstelsel, waarbij we er naar streven om anderstalige nieuwkomers over alle verschillende basisscholen van Turnhout te verdelen en zo snel mogelijk onthaaluren op te bouwen in elke basisschool. Natuurlijk houden we rekening met woonplaats en voorkeur van de ouders.

Alle anderstalige nieuwkomers tussen 5 en 12 jaar dienen zich aan te melden bij de Dienst Gelijke Kansen van Stad Turnhout, waar in samenspraak met LOP en CLB de meest geschikte school wordt gekozen.

Er wordt voor de ouders een afspraak gemaakt bij de school voor een eerste kennismaking en inschrijving en de school krijgt meteen de algemene gegevens van hun nieuwe leerling(en) door.

Niki Van Tendeloo, Dienst Gelijke Kansen Turnhout

S T A P 0 1 AANMELDING OP SCHOOL

De AN-leerling biedt zich aan op school met zijn ouders.

...

I.I PLANNING INSCHRIJVING/INTAKE

 DE AANMELDING IS OOK DE INSCHRIJVING.

► GA NAAR **STAP 02**

Waarom zou je de inschrijving plannen op een ander moment?

- Je kan dit gesprek dan inplannen in je agenda.
- Je kan de juiste personen contacteren die aanwezig moeten zijn bij het gesprek: de zorgcoördinator, CLB,
- Je kan het gesprek van de inschrijving voorbereiden.
- Indien je het moeilijk vindt om de ouders te laten gaan, kan je al enkele administratieve gegevens noteren: naam van het kind, de leeftijd ... eventueel ook contactgegevens.

 DE AANMELDING STAAT LOS VAN DE INSCHRIJVING.

Wat kan je eventueel al meegeven?

- Een kaartje met de datum van de afspraak erop:

Bijvoorbeeld

- **Wat?** Inschrijving van ...
- **Wanneer?** Maandag 14 april 14u30
- **Waar?** Adres van de school
- **Wie contacteren?** Vraag naar ...

De app 'Google Lens' vertaalt dit in alle talen.

- Een vereenvoudigde schoolbrochure met pictogrammen

Check de documenten op leesbaarheid.

Er zijn ouders die niet kunnen lezen en schrijven. De boodschap mondeling toelichten is dan belangrijk. Werk ook met visualisaties.

KISS communiceren is voor iedereen goed.
KISS = Keep It Simple and Short

1.2 VOORBEREIDING VAN HET INTAKE/ INSCHRIJVINGSGESPREK

- ✓ **WIE MOET AANWEZIG ZIJN?**
DEZE PERSONEN KENNEN DE PROCEDURE EN DE DOCUMENTEN.
- ✓ **TELEFOONTOLK, TOLK OF ANDERE VERTALERS CONTACTEREN**
- ✓ **HULPMIDDELEN SELECTEREN**

De talenposter is een handig hulpmiddel om de taal van de **AN**-leerling te bevragen.

www.agii.be/sites/default/files/bestanden/documenten/talenposter.pdf

I.3 DE ONTVANGSTRUIMTE VOORBEREIDEN

✓ EEN 'WARM, WELKOM EN GELIJKWAARDIG' GEVOEL CREËREN
BEVORDERT DE RELATIE TUSSEN DE SCHOOL EN DE OUDERS.

Een welkom in de diverse thuistalen, een wereldkaart...

Ga op school het gesprek aan over thuistalen en maak hierover afspraken
die je kan opnemen in het talenbeleidsplan van de school.

NOTITIES

-
-
-
-
-
-

2

H O O F D S T U K
INSCHRIJVING

Het intakegesprek gebeurt altijd samen met de tolk, directie en leerkracht ATN. We voorzien hier minstens 2 uur voor. De ouders krijgen drank aangeboden. Kinderen mogen bij het gesprek aanwezig zijn. (koffer wordt aangeboden – spelletjes, kleurplaten, kijkboek, ...)

Het specifiek intakeformulier (met pictogrammen) brengen we samen in orde. Officiële documenten kopiëren we al zo veel mogelijk (inschrijvingsdocument stad, UIT-pas, ...). Er is een rondleiding doorheen de school samen met de tolk. We nemen ook al eens een kijkje in de nieuwe klas en stellen de leerlingen voor aan de klasgenootjes.

We tonen wat ze nodig hebben aan de hand van heel concreet materiaal (brooddoos, turnzak, zwemzak, boekentas, koek- en fruitdoosje, kافت, ...)

De belangrijkste schoolafspraken nemen we samen door (start en einde school, middag, woensdagmiddag, opvang, ophalen kinderen, ...).

We spreken af wanneer de leerling de eerste keer naar school zal komen. We leggen uit waarom we dit belangrijk vinden en waar we elkaar terug zien.

Ann Van Echelpoel, onthaaljuf basisschool Sint-Pieter Turnhout

Wij zetten heel erg in op het eerste contact: een warme welkom, ouders heel respectvol benaderen, door veel vragen te stellen. Vanuit nieuwsgierigheid... Het kind zelf gaan we betrekken via enkele laagdrempelige activiteiten. We vragen om hun naam op te schrijven en vragen aan de ouders naar de betekenis ervan. We zien meteen al of een kind kan schrijven...

Mieke Vanhoudt, zorgcoördinator Sint-Jozefcollege, Oude Beerse Baan, Turnhout

S T A P 0 2

INSCHRIJVING / INTAKE

...

2.1 RANDVOORWAARDEN VOOR HET GESPREK

- ✓ EEN WARME, VEILIGE SFEER CREËREN MET RESPECT VOOR DE PRIVACY
- ✓ PENDELEN TUSSEN EEN FORMELE EN EEN INFORMELE STIJL
- ✓ IN EEN GEMEENSCHAPPELIJKE TAAL MET HULPMIDDELEN OF MET EEN TOLK

TIP

Gebruik de beslisboom

www.integratie-inburgering.be/sites/default/files/atoms/files/20190510_Agll_beslismodel.pdf

- ✓ DE OUDERS EN DE LEERLING ACTIEF BETREKKEN BIJ HET GESPREK

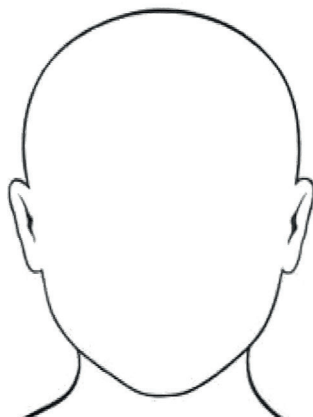
Tijdens dit gesprek krijg je heel wat informatie over de beginsituatie van de leerling.

► ZIE STAP 03

TIP

Voorzie een 'speel'hoek voor de leerling met papier, potlood en materialen.

هذا هو لي!

هذا هو اسمي:

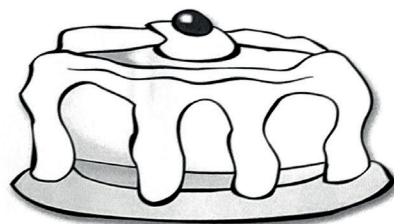
قديمة جدا أنا!

6 7 8 9 10 11 12

لون العديد من النجوم كما كنت القديمة.

وضع العديد من الشموع على الكعكة عندما كنت القديمة.

2.2 DE DRIE DOELEN VAN HET GESPREK

1. INFORMATIE KRIJGEN

✓ AANDACHTSPUNTEN SELECTEREN EN OPLIJSTEN VOOR HET TEAM

Vergeet niet de talenten te bevragen.

Specifiek intake formulier gebruiken, gemaakt door de pedagogische begeleidingsdiensten.
Maak dit schooleigen.

✓ DE LEERLING ACTIEF BETREKKEN BIJ HET GESPREK VIA EEN UITDAGENDE SPEELHOEK

“Wie ben ik”-fiche of “Ik”-boekje in diverse thuishalen voor de leerling
is een veilige kennismaking met de beginsituatie.

✓ POLSEN NAAR VERWACHTINGEN DIE LEVEN BIJ DE OUDERS

2. INFORMATIE GEVEN

✓ VERWACHTINGEN VANUIT DE SCHOOL GOED COMMUNICEREN: UREN VAN DE SCHOOL, MATERIALEN (BROODDOOS...)

Handige hulpmiddelen voor het gesprek:

- Welkomstdoos, een demobox
- Fotoboek van de school
- Een 'wie is wie'-fiche
- Visualisatie van de schooluren

✓ WAT MEEGEVEN AAN OUDERS?

Duid de belangrijke zaken aan in het schoolreglement.

3. START VAN DE OUDERBETROKKENHEID

✓ GEEF DE OUDERS EEN RONDLEIDING OP SCHOOL.

Wat voor de school vanzelfsprekend is, is dit niet voor ouders.

✓ BEVRAAG HOE DE OUDERS OP DE HOOGTE WILLEN BLIJVEN VAN HET SCHOOLGEBEUREN:

- mondeling • schriftelijk • digitaal
- Vraag eventueel ook naar een contactpersoon.

✓ MAAK MET DE OUDERS EEN VERVOLGAFSPRAAK NA CA 4 WEKEN OM DE DEFINITIEVE KLASKEUZE TE BESPREKEN.

✓ SPREEK MET DE OUDERS AF WANNEER HET KIND VOOR DE EERSTE DAG NAAR SCHOOL KOMT.

Geef het team de tijd om de instap van deze leerling voor te bereiden.

OP BASIS VAN DEZE BEKNOPT INFORMATIE DOE JE,
NA OVERLEG, EEN VOORLOPIGE KLASKEUZE.

► ZIE STAP 03

JE COMMUNICEERT DIE KLASKEUZE AAN HET TEAM EN GEEFT HEN DE NODIGE INFORMATIE.

Je zet de leerling best op leeftijd of maximaal een jaartje lager...
het gezond verstand is de leidraad.

Interessante organisaties met tips en tools

- vertaalbibliotheek.be vertaalt je brieven in diverse thuistalen.
- huisnederlandsbrussel.be fiches i.v.m. duidelijk Nederlands op school
- **Klasse:** diverse vertaalfiches bv. luizen op school
- **Klascement:** tips ouderbetrokkenheid
- **diversiteitinactie.be:** vele tips en tools i.v.m. oudercommunicatie

3

H O O F D S T U K
PLAATSING VAN DE LEERLING

“
Wij plaatsen de leerling altijd op leeftijd. Dat bevordert het welbevinden. Wij zoeken ook altijd een kind dat dezelfde taal spreekt als de nieuwe leerling en hij/zij kan zelfs als tolk optreden bij de intake. Dit kind doet dan ook de rondleiding mee op school. Fijn voor én de ouders én de leerlingen. We zien hen dan stralen in hun expertenrol.

We zijn ook trots op onze meertalige bibliotheek. Deze bib groeit elke dag, met boeken van leraren, ouders en ... De ouders en de leerling merken ook in het gehele schoolgebouw dat de thuistaal een plaats heeft op onze school.

Magali Joret, directie VBS Heilig Graf, Nijverheidstraat Turnhout

”

S T A P 0 3

PLAATSING

De keuze voor een goede klas is een belangrijke, genuanceerde, soms moeilijke beslissing die elke school moet nemen, rekening houdende met enkele criteria.

3.1 DEZE CRITERIA ZIJN

DE SCHOOLORGANISATIE: DE SCHOOL MAAKT EEN KEUZE OF HEEFT DE MOGELIJKHEDEN OM TE KIEZEN VOOR:

- Een centrale opvang: de leerling komt terecht in een aparte onthaalklas.
- Een semi-centrale opvang: de leerling wordt gedurende enkele uren per dag/per week of voor een beperkte periode (bv eerste 14 dagen) in een aparte onthaalklas opgevangen.
- Een geïntegreerde opvang: de leerling komt meteen terecht in de reguliere klas.

DE KENMERKEN VAN DE SCHOOL: DE EIGENHEID, CONTEXT, DRAAGKRACHT, MOGELIJKHEDEN VAN:

- School (visie, zorgbeleid)
- Leraar
- Klasgroep: veel leerlingen in de klas?

DE KENMERKEN VAN DE LEERLING:

- Kennis
- Vaardigheden
- Het socio-emotionele verhaal

Elke **AN**-leerling is anders.

3.2 FOCUS: DE KENMERKEN VAN DE LEERLING

✓ VIA GOEDE OBSERVATIE, BEVRAGING BIJ INTAKE-GESPREK

- Leeftijd
- Familie
- Leefwereld, belangstellingswereld
- Lichamelijke ontwikkeling
- Schoolloopbaan: in thuisland, in België...
- Sociale vaardigheden eventueel
- Start mondelinge vaardigheden: via thuistaal (tolken), via de ouders...
- Start motorische vaardigheden of geletterdheid: bijvoorbeeld via een uitdagende speelhoek

► ZIE STAP 02

✓ BIJ TWIJFEL KAN HET VOOR EEN SCHOOL SOMS ZINVOL ZIJN OM MEER GEGEVENSTE BEKOMEN IN DE VROEGE FASE.

- Niveau geletterdheid: gealfabetiseerd zijn of niet, anders gealfabetiseerd zijn...

TIP

Lezen over alle grenzen heen bevat teksten in 25 talen:

<https://www.kuleuven.be/thomas/algemeen/obed/item/5/3488/>

TIP

Taal en teken: gratis brochure:

www.onderwijsdatabank.nl/93572/taal-en-teken

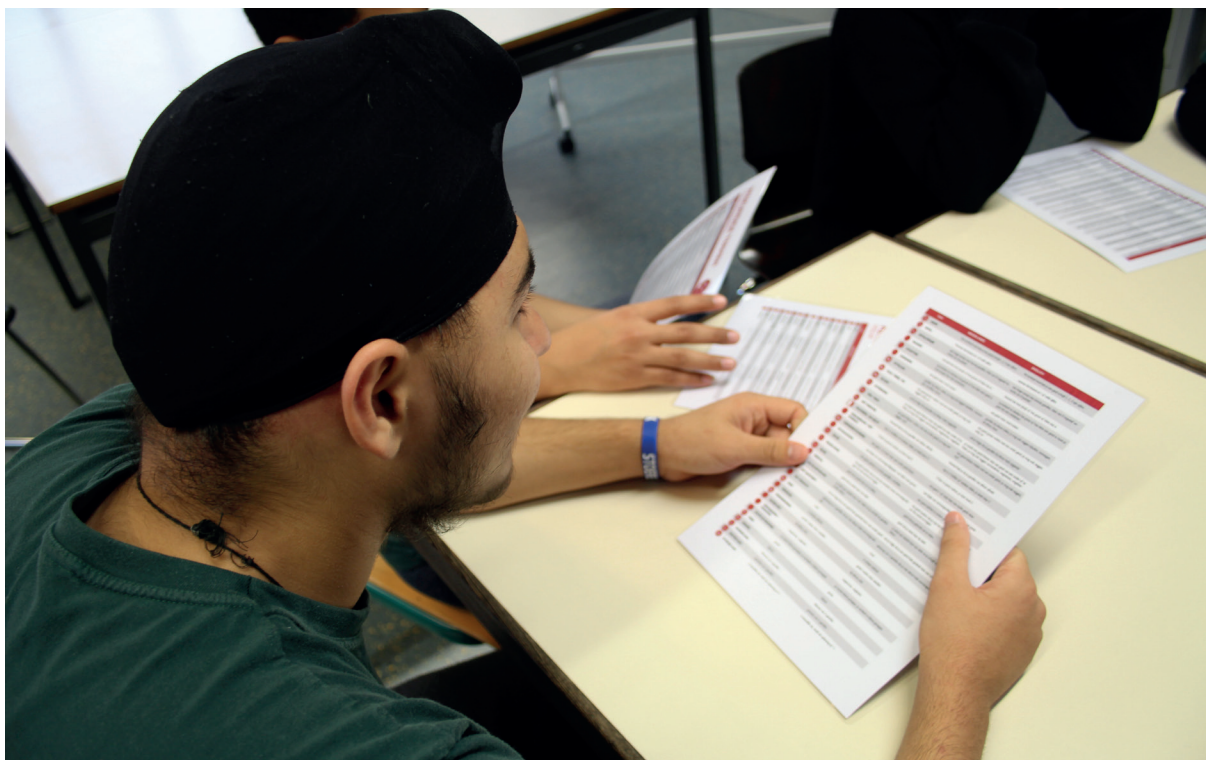

- Niveau gecijferdheid: cijfers kunnen herkennen, rekenvaardigheden bezitten...

IMAT (reken termen in diverse thuistalen vertaald)

www.hivset.be/initiatief/door-elkaar/imat-2018-update

De veiligheid is zeer belangrijk bij het bevragen en observeren. Dit is het uitgangspunt.

Toetsing in het Nederlands heeft geen zin de eerste maanden.

De school legt criteria vast in overleg met het team en zorgt voor heldere transparante communicatie. Dit voorkomt verwarring bij het team.

-
-
-
-
-
-

4

H O O F D S T U K
DE EERSTE OPVANG

Een veilig gevoel creëren, duidelijkheid en voorspelbaarheid bieden aan de leerlingen, dat is de basis van alles. Dit betekent dat de leraar van de reguliere klas soms zijn dagplanning aanpast voor de andere leerlingen, waardoor hij/zij intensief, één op één, kan bezig zijn met de nieuwe leerling die plots toekomt:

De leraar oefent dan bijvoorbeeld de klasafspraken met gebaren, Google Translate, prenten ... zodat de leerling snel mee is met de dagelijkse routines.

Hier tijd en ruimte voor maken geeft een goede basis.

Mirjam Geysmans, zorgcoördinator De Regenboog, Turnhout

Om de kinderen van de klas voor te bereiden, lezen we een verhaal voor in nonsens-taal.

Hilde Van Gils, onthaalleraar VBS Sint-Victor Turnhout

(Boek: Tarari Tararera)

S T A P 0 4

DE EERSTE OPVANG

De keuze voor een goede klas is een belangrijke, genuanceerde, soms moeilijke beslissing die elke school moet nemen, rekening houdende met enkele criteria.

4.1 VOORAF

DE ORGANISATIE VAN DE EERSTE DAGEN EN WEKEN

- Wie doet de opvang en hoe?

Vergeet de overgangsmomenten op school niet, deze zijn vaak het meest onveilig voor nieuwe leerlingen.

- Het IWP (individueel werkplan) voorbereiden vanuit de gegevens van de intake en BSA-gegevens
- Goed communiceren met het team
- Materialen selecteren voor de eerste opvang
- Een lesrooster maken voor de **AN**-leerling : dit geeft houvast en dus veiligheid aan en leraren en de **AN**-leerling.

maandag	dinsdag	woensdag	donderdag	vrijdag
startmoment	tekenen	Nederlands	lezen met juf An	tekenen
wiskunde		wiskunde		
mens & maatschappij geschiedenis	Nederlands wiskunde	turnen met klas 4A		turnen met klas 4A
lezen met juf An	oefenen met juf An		tekenen Nederlands	lezen met juf An

Breng een bezoek aan de docAtlas-bibliotheek of vraag om een lijst met goede materialen.

www.docatlas.be

✓ DE KLASLERAAR EN HET TEAM VOORBEREIDEN OP DE KOMST VAN DE AN-LEERLING:

- Tips verzamelen voor het lerarencorps
- Leraar/leraren professionaliseren (zie stap 6)
- Leraar toerusten met materialen en tools

Een BusyBox

maken voor de leerling in de reguliere klas:
een box met werkblaadjes, puzzels, oefeningen...

✓ DE KLAS EN DE SCHOOL VOORBEREIDEN

- De omgeving inrichten: welkom in diverse thuistalen, visualiseren van het dagritme in de klas, de schoolomgeving talig maken...

- De medeleerlingen voorbereiden: een buddy, de welkom voorbereiden, goed informeren...

Een welkomgevoel creëren is de eerste maar zeer belangrijke stap in het goed leren van het Nederlands.

4.2 DE INSTAPDAG

✓ OPVANG LEERLING, OUDERS: WIE?

✓ IS ER EEN STEUNFIGUUR?

✓ DE EERSTE KENNISMAKING: VERKENNEN VAN DE SCHOOLOMGEVING, EEN RUSTIGE PLAATS IN DE KLAS, MEERTALIGE BOEKEN IN DE KLAS...

Een fotoboekje van de school maken

✓ OVERLEVEN IN DE KLAS, AANDACHT GEVEN AAN:

- Talenten van de **AN**-leerling
- Thuis taal
- De naam van de leerling
- Afspraken in de klas duiden en inoefenen
- Hulpmiddelen klaarleggen

Beeldwoordenboeken in diverse thuishalen
<https://babadada.com/topic/school/ger/eng>

Woordenboekje, sleutelhanger met pictogrammen basisbehoefte
bron: Marleen Peeters, auteur van de methode voor nieuwkomers: GO4ty

Elke **AN**-leerling gaat door een stille fase die even duurt en voor iedereen anders is.

AN-leerlingen houden ook van rust, een taal leer je al doende, al kijkend...

Een **AN**-leerling is graag een gewone leerling en houdt niet van te veel aandacht.

Een 'welkomspel' ontworpen door de studenten van Thomas More Turnhout en Carta Mundi

www.cartamundi.com/nl/cases/welkomspel

5

H O O F D S T U K
DE BEGINSITUATIE

We willen de beginsituatie van de leerling goed in kaart brengen.

Dat is de start van goed en gericht onderwijs.

Wanneer?

- Indien de leerling nog geen/weinig onderwijs gehad heeft, wordt het niveau bepaald vòòr de leerling start op de school/de eerste officiële schooldag.
- Indien het duidelijk is in welk leerjaar de leerling zal starten, vindt het bepalen van het niveau plaats in de eerste week dat hij op school is.

Hoe doen we dat dan?

- Test: Horen Zien en Schrijven (een methode die we goed vinden)
- leesvaardigheid, schrijfvaardigheid, wiskunde (verschillende niveaus en vaardigheden)
- Parate kennis via LVS wiskunde
- Indien leerlingen al vlot kunnen lezen: leeskaarten AVI / DMT

Alles gebeurt in zeer veilige omstandigheden.

- Aan de hand van het startniveau bepalen we in welke klas een leerling komt.
- (op leeftijd / 1 jaar terug / heel uitzonderlijk 2 jaren terug)
- Andere criteria zijn bij ons
 - Leercapaciteit
 - Draagkracht reguliere klas
 - Lichamelijke ontwikkeling
- Leerlingen die aan het einde van het schooljaar toekomen, worden vaak geplaatst in de groep waar ze mee kunnen doorstromen.

Ine Roes, onthaalleraal Sint-Jozefcollege BSD, Pieter De Nefstraat, Turnhout

S T A P 0 5

DE BEGINSITUATIE

...

5.1 WAAROM

- ✓ **START VAN HET IWP**
- ✓ **EEN BREED BEELD KRIJGEN VAN DE LEERLING: DE SPECIFIEKE ONDERWIJS-EN OPVOEDINGSBEHOEFTE DETECTEREN**

5.2 HOE

- ✓ **BREED OBSERVEREN**
- ✓ **GERICHTE OBSERVATIES: TIJDENS ACTIVITEITEN, BIJ INTAKE, IN SPEEL- EN LEERSITUATIES, IN DE KLAS, OP DE SPEELPLAATS...**
- ✓ **ZACHTETOETSING**
- ✓ **GESPREKKEN**
- ✓ **INFO VAN VORIGE SCHOLEN**
- ✓ **HUISBEZOEKEN**

5.3 WAT WILLEN WE WETEN

- ✓ **SOCIALE COMPETENTIES EN ZELFSTURING**
- ✓ **MATE VAN ALFABETISERING EN LEESVOORWAARDEN**
- ✓ **VERWORVEN SCHOOLSE VAARDIGHEDEN: OMGAAN MET MATERIALEN, MOTORISCHE VAARDIGHEDEN...**

✓ WISKUNDIGE VAARDIGHEDEN: NIVEAU EN MANIER VAN REKENEN

Er is veel taal nodig bij rekenen. Ook cultuur kan een valkuil zijn.

✓ INTERESSES EN TALENTEN

✓ TAAL: TAAL OP ZICH HEEFT WEINIG ZIN, WEL TALIGE COMPETENTIES, KENNIS EN UITSPRAAK VAN DE KLANKEN EVENTUEEL.

5.4 HULPMIDDELEN

✓ OBSERVATIELIJSTEN OF KIJKWIJZERS

Handige kijkwijzer van de beginsituatie:

www.anderstaligenieuwkomers-go.politeia.be/files/8-1-2_Kijkwijzer-beginsituatie%20anderstalige-nieuwkomers.pdf

✓ WERKBLAADJES

✓ BESTAANDE TESTEN VOOR NIEUWKOMERS MET INSTRUCTIES (ZIE BRONNEN)

► ZIE STAP 02

NOTITIES

-
-
-
-
-
-
-
-

6

H O O F D S T U K
DEVOORBEREIDINGSFASE

De thuistaal en de thuiscultuur vinden wij zeer belangrijk. Daarom willen we dit in de school integreren. Nederlands is de gemeenschappelijke taal en de taal waarin we les geven, maar de thuistalen en thuisculturen hebben ook zeker een plaats. Dit behoort tot de visie van de school en leggen we uit aan alle leraren.

Zo zijn we gestart met een project i.v.m. meertalig voorlezen. Samen met ouders vertalen we en digitaliseren we prentenboeken. Deze komen op een fiche terecht zodat ze zowel thuis als op school ingezet kunnen worden door middel van een QR-code.

Daarnaast proberen we tijdens projecten en warme namiddagen die zich hiervoor lenen de thuistalen en thuisculturen in de kijker te zetten. Zo maakte de peuterleerkracht een boekje waarin de muziek van de verschillende thuislanden a.d.h.v. QR-codes en foto's van de kinderen aan bod kwam. Zo konden de peuters zelfstandig de verschillende soorten muziek uit de verschillende landen ontdekken. En zo doet elke klas wel iets in die richting...

Daniëlle Meeus, GO De Kameleon, Turnhout

S T A P 0 6

DEVOORBEREIDINGSFASE

Pedagogisch-didactisch organiseren van het onderwijs

...

6.1 WAAROM

✓ **DE NEUZEN VAN HET TEAM IN DEZELFDE RICHTING ZETTEN**

✓ **HANDELINGSGERICHT EN DOELGERICHT WERKEN**

6.2 INWERKEN IN DE MATERIE

✓ **HET WETTELIJK KADER KENNEN NL. DE TWEE GROTE DOELEN VOOR ELKE AN-LEERLING ZIJN:**

- Sociale integratie
- Taalvaardigheid

✓ **DE SPECIFIEKE DOELEN VOOR DE AN-LEERLING KENNEN EN BESPREKEN IN HET TEAM:**

- De eindtermen zijn richtinggevend.
- Elk pedagogisch net heeft doelen uitgewerkt of verwijst naar doelen voor de **AN**-leerling. (zie bronnen)

Deze doelen bespreken kan zeer verhelderend zijn voor het team:
soms ligt de lat van de leraar; vanuit betrokkenheid, te hoog.

✓ INZICHT HEBBEN IN DE DRIE GROTE PERIODES DIE ELKE AN-LEERLING DOORMAAKT:

- Overleven: zich veilig voelen
- Schoolse taalvaardigheid beheersen
- Inhoud van de schoolse vakken

Het kan een heel schooljaar of meer in beslag nemen vooraleer stap 3 bereikt wordt.
Dit is zeer belangrijk om aan het team te verduidelijken.

DAT: Dagelijkse Algemene Taalgebruik – dagelijkse informele taal (duurt 2 jaren)

CAT: Cognitief Academisch Taalgebruik (duurt 5 tot 7 jaren) schooltaal en vaktaal

Het is de CAT die belangrijk is voor de schoolse carrière van de leerling en dit krijgen niet alle leerlingen thuis aangeboden.

✓ PROFESSIONALISEREN VAN HET TEAM IN:

- Inzichten in de taalverwerving en ondersteuning van leerlingen daarbij:
 - **Ingrediënten:** rijk taalaanbod, veel taalkansen geven, feedback op taal geven
 - **Kader:** krachtige taalleeromgeving bieden
 - **Belang van woordenschatonderwijs:** waarom, welke woorden...

Maak afspraken in het team en vergeet de veiligheid niet.

- **Didactiek beheersen:** 4-Tact, TPR, visueel werken aan taal...
- **Fases in de tweede taalverwerving kennen**
- **Thuis taal als opstap en hulpmiddel kunnen hanteren**
- Inzichten in de interculturele competenties

De basishouding van de leraar is cruciaal:
wees een OEN: open, eerlijk en nieuwsgierig.

Migratie is een rouwproces, is een verlieservaring.

Voorzie ondersteuning voor het team:
een pedagogische studiedag, een teamvergadering, een workshop, deelname aan een lerend netwerk...

Maak een overzichtslijst met doelen-fases-actiesuggesties voor de leraren als hulp.

HET OPSTELLEN VAN HET IWP: EEN HANDIG HULPMIDDEL VOOR ALLE LEERLINGEN, VERPLICHT INDIEN DE SCHOOL UREN KRIJGT. HET IWP IS DE START VAN EEN DOSSIER.

IWP: Wie: wie neemt wat op? (verantwoordelijkheden)

- **Wat:** prioritaire doelen bepalen
- **Wanneer:** periode afspreken en evalueren
- **Hoe:** klasintern-klasextern
- **Effect:** opvolging en bijsturing voorzien, afspreken welke testen worden gedaan...

NADENKEN OVER DE TE VOLGEN STRATEGIE OP SCHOOL: HET GOED ORGANISEREN VAN HET ONTHAALONDERWIJS EN BEGELEIDING

- Wat kan er in de klas geboden worden aan deze leerling? En hoe?
- Wat kan niet in de klas worden aangeboden? Hoe dan organiseren?
- Kan de leerling voor een bepaald vak instructie volgen in een andere klas of bij een individuele leraar?
- Welke leerkracht is beschikbaar voor vaste instructiemomenten in de week?
- Wie kan eventueel ingezet worden ter ondersteuning van de leerkracht? Dit vraagt een grote dosis creativiteit (ouders, leerlingen, vrijwilligers...).
- Welk lesmateriaal, welke leermiddelen voor NT2 kunnen ingezet worden?

Op de website van 'Lowan' kan je per vakgebied suggesties vinden van methodes.

www.lowan.nl

Geef tips aan het team per ontwikkelveld. (zie bronnen)

ouders inlichten en betrekken bij het plan

Buitenschoolse activiteiten zijn zeer goed voor de ontwikkeling van de leerling.

Vertel ouders ook dat de thuistaal belangrijk is voor de goede ontwikkeling van het Nederlands, ze hebben vaak angst hiervoor. Er bestaan brochures en filmpjes in diverse thuistalen.

www.meertaligheid.be/materiaal/je-spreekt-thuis-verschillende-talen-dat-is-goed-voor-je-kind

Heb hoge verwachtingen van de leerling.

-
-
-
-
-
-
-
-
-
-
-

7

H O O F D S T U K
DE UITVOERINGSFASE

“

We kiezen ervoor om een deel van het traject van de AN-leerling te laten doorgaan in de reguliere klas. We doen dit rekening houdende met de evolutie van het kind en met een goed overleg tussen onthaalleraar en reguliere leraar.

Wij zetten in op: pre-instructie, ondersteuning tijdens de les, materialen voorzien in de klassen zodat de leraren goed ondersteund worden in dit proces.

Dominique Carette, directie GO De Smiskens Turnhout

”

“

Wij werken erg hard aan welbevinden en de woordenschat. Want dit zijn zeer belangrijke items voor de leerlingen. Woordenschat goed aanbrengen, de woorden goed selecteren... dit leerden we op een bijscholing en het werkt wel.

Charlotte Pauwels en Lotte Vandeweyer, onthaallerares Sint-Pieter Zevendonk, Turnhout

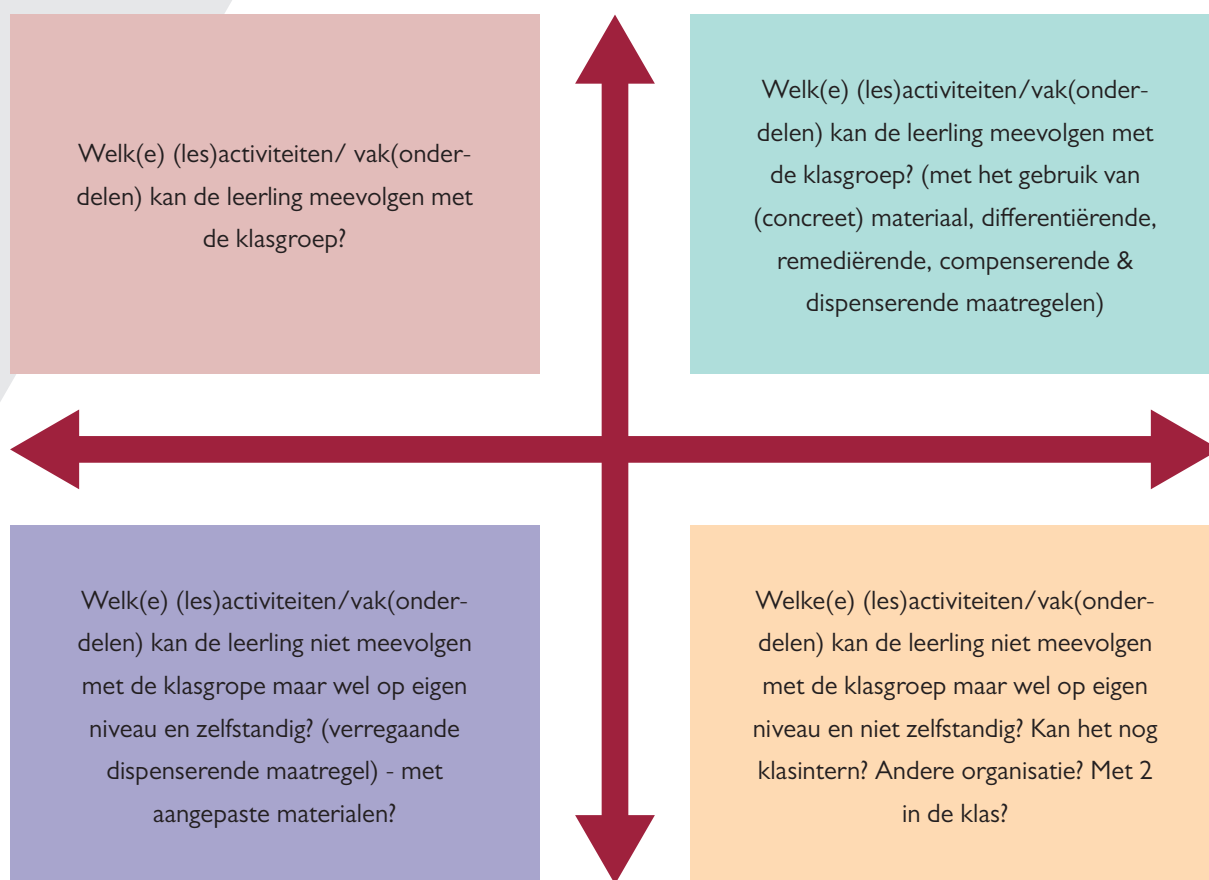
”

S T A P 0 7

HET UITVOEREN VAN GOED ONDERWIJS

...

Goed onderwijs voor de **AN**-leerling is een taak van het hele team: de klasleraar, onthaalleraar, zorgcoördinator en directie. Het is een samen werken aan de talige, sociale en zelfsturende competenties. Een **AN**-leerling is een gewone leerling met een specifieke zorgbehoefte. Dit schema kan verhelderend werken.

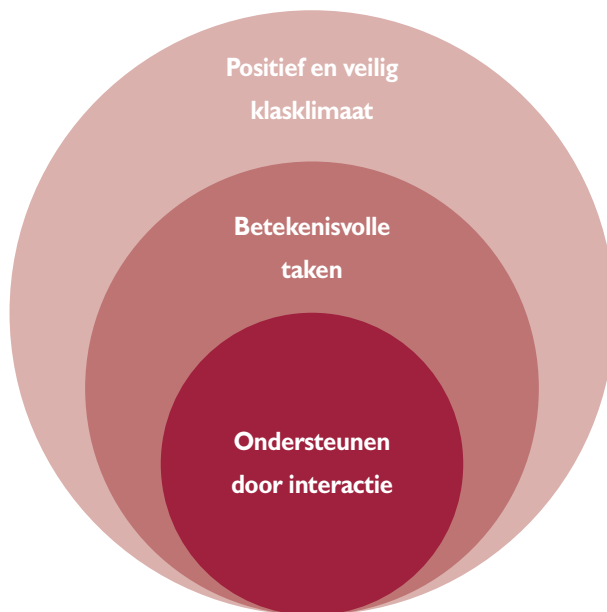

BRON: OVSG-document: 'Wegwijs in zorgknooppunten': Aan de slag met leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften

7.1 DE AN-LEERLING IN DE REGULIERE KLAS

✓ **DE HOUDING VAN LERAAR IS ZEER BELANGRIJK.**
HIJ OF ZIJ LEERT DE LEERLING DE TAAL DOOR:

- de hele dag de taal te gebruiken.
- goed woordenschatonderwijs te verzorgen: didactiek beheersen, weten welke woorden aandacht vragen, veel herhalen,...
- de taal in een krachtige leeromgeving te brengen.

bron: cteno

Lijst met tips maken per cirkel

Te differentiëren:

- Activiteiten kunnen aanpassen aan de **AN**-leerling
- Doelen kunnen aanpassen voor de **AN**-leerling
- Hulpmiddelen kunnen inzetten bv stappenplan, beeldwoordenboeken...
- Ondersteuning kunnen geven voor, tijdens, na de les
- Andere taken kunnen selecteren

Er zijn kijkwijzers i.v.m. de complexiteit van taaltaken.

(www.cteno.be)

Strategieën aan te leren aan de **AN**-leerling

Alle leerlingen te betrekken en verbinding te creëren in de klas

Taaldozen maken i.v.m. de basisleerervaringen van de **AN**-leerling

www.anderstaligenieuwkomers-go.politeia.be/files/9-2-1_Overzicht-basisleerervaringen-AN.pdf

Een methode, in te zetten bij alle leerlingen van de klas

www.cteno.be/?idWp=267&id_materiaal=407

MEDELEERLINGEN IN TE ZETTEN ALS BUDDY, PETER-METER, TAALMAATJE...

DE KLASOMGEVING TALIG TE MAKEN

DE KLASORGANISATIE GOED TE VERZORGEN

Voorzie een hoek met meertalige boeken.

DE MOTIVATIE VAN DE LEERLING HOOG TE HOUDEN EN VEEL VEILIGHEID TE BIEDEN

MATERIALEN TE VOORZIEN:

- In overleg met de zorgcoördinator of onthaalleraar kunnen extra oefeningen voor zinvol zelfstandig werk geselecteerd worden.

Maak een lijst met interessante websites.

De **AN**-leerling is graag een gewone leerling en heeft graag dezelfde boeken als de andere leerlingen.

- Hulpmiddelen verzamelen : woordenboekje, strategiewijzer, instructiewijzer...

7.2 IN DE ONTHAALKLAS/TIJDENS ONTHAALUREN

✓ GEEF DE OUDERS EEN RONDLEIDING OP SCHOOL.

Wat voor de school vanzelfsprekend is, is dit niet voor ouders.

✓ EEN TAALBAD

✓ HERHALEN EN PRETEACHING

✓ SCHOOLSE VAARDIGHEDEN TRAINEN

✓ ALFABETISERING

Informeer je goed i.v.m. alfabetiseren.

www.pov.be/site/images/pov/Servicedocument_alfabetisering_2016.pdf

✓ EERSTE STAPPEN IN HET NT2-ONDERWIJS

De onthaalleraar of zorgcoördinator is de brugfiguur en coach.
Hij of zij is de verbindingsfiguur met de reguliere leraar en spreekt goed af.

Maak tips voor het omgaan met leerlingen met extra zorgbehoeften
en/of lage schoolse vaardigheden.

Een goede globale methode geeft houvast. Informeer je.

7.3 ACTIVITEITEN IN ANDERE KLASSEN ORGANISEREN

- **CREATIVITEIT EN SAMENWERKING IS NODIG OM EEN ZINVOL LESROOSTER TE MAKEN VOOR DE LEERLING. COMMUNICEER DIT OOK GOED MET DE LEERLING EN MET HET TEAM.**

NOTITIES

8

H O O F D S T U K
EVALUEREN EN RAPPORTEREN

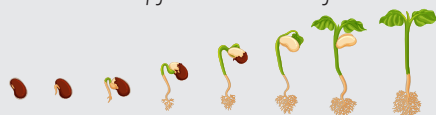
Ik heb een rapport voor de AN-leerling, met veel pictogrammen, gelinkt aan punten en een geschreven verantwoording. Dit rapport bespreek ik zowel met de leerling als met zijn ouders, zodat ik zeker weet dat beide partijen het goed begrijpen wat allemaal op het rapport staat.

Ook voor mij is dit steeds leerzaam... soms heb ik het nog te moeilijk verwoord....

Leen Van Looveren, onthaalleraar Stedelijke Basisschool Turnhout

Wij hebben een rapport gemaakt, met alle basisscholen van het Heilig Graf (Nijverheidstraat, Apostoliekenstraat en Tramstraat) specifiek voor nieuwkomers. We zijn fier op ons 'symbooltje': we gebruiken een plantje dat groeit om de stappen zichtbaar te maken. Zo groeit elk kind, hoe klein de stapjes soms ook zijn...

Mies Swaans, onthaalleraar Heilig GrafTramstraat, Turnhout

S T A P 0 8

HET EVALUEREN VAN DE LEERLING

...

8.1 BREED EVALUEREN

✓ **EVALUEER DE DOELEN VAN HET IWP. COMBINEER DIVERSE EVALUATIEVORMEN: OBSERVATIES, TESTEN EN REFLECTIES.**

✓ **BETREK VERSCHILLENDE PARTIJEN: LERAAR, LEERLING EN MEDELEERLINGEN.**

✓ **EVALUEER OP VERSCHILLENDE MOMENTEN:**

- Begin: geen taal evalueren, maar andere competenties
- Na enkele maanden: taalvaardigheid evalueren

- Screen toetsen op cultuur.
- Oefen vooraf de opdrachten zodat leerlingen vertrouwd zijn met de instructies.
- Zorg ervoor dat de vragen die je stelt geen talige moeilijkheden bevatten.
- Lees meer in de toolkit 'breed evalueren'.
- Toetsen kan je op maat maken, je mag differentiëren, de leerling hulpmiddelen laten gebruiken.

Geef de nieuwkomer een observatiewijzer, zodat hij goed weet waarop hij beoordeeld zal worden.

Stel de observatiewijzer eventueel samen op.

8.2 RAPPORTEREN

- ✓ **MAAK EEN RAPPORT DAT DUIDELIJK IS VOOR DE LEERLING EN VOOR DE OUDERS. DIFFERENTIËREN MAG.**

Een begrip als 'taalsystematiek' verstaan heel wat ouders niet.

- ✓ **BESPREEK HET RAPPORT MET DE LEERLING EN MET DE OUDERS.**
- ✓ **VERGELIJK DE AN-LEERLING NIET MET DE ANDERE LEERLINGEN, MAAR MET ZICHZELF.**
- ✓ **WEES CREATIEF IN RAPPORTEREN.**

8.3 WAT ALS HET MOEILIJK LOOPT

- ✓ **DE KLASSENRAAD BESLIST, IN OVERLEG MET HET CLB.**
- ✓ **BEPAAI HET VERVOLGTRAJECT IN FUNCTIE VAN DE SPECIFIEKE SITUATIE.**
- ✓ **LEG VAST IN EEN PLAN.**

Er is een verschil tussen een 'taalachterstand' en 'taalstoornis'.

Informeer bij: www.taalbrug.be

NOTITIES

-
-
-
-
-

9

H O O F D S T U K
**DE OVERSTAP NAAR DE
SECUNDAIRE SCHOOL**

Afscheid nemen is ook telkens op het einde van het schooljaar. Voor vakantieperiodes van 1 week en langer, maak ik een vakantietas: leesboeken (type 'makkelijk lezen'), kijkboeken, zoekboeken, informatieve boeken met veel foto's, enz. Eventueel ook boeken in de thuistaal van het kind. Ook spelletjes, knutselgerief, ... voor het kind (en de broertjes en zusjes) kunnen mee naar huis gegeven worden. De interesses van de kinderen vormen de leidraad! Aan de tas hangt een briefje waarop duidelijk de inhoud vermeld staat alsook de inleverdatum. Dit werkt prima! Voor de zomervakantie worden de ouders uitgenodigd op een infomoment waarop de initiatieven van stad Turnhout uitgelegd worden. Indien nodig, helpen we bij de inschrijving.

De Overstap naar vervolgschool: De G/AN volgt de reguliere lessen omtrent studiekeuzes, gaat mee op bezoek naar mogelijke vervolgscholen. Ik werk rond 'talenten, interesses' (materiaal 'Kies raak') klas-, zorg- en onthaalleerkracht overleggen samen de mogelijkheden. Ook het CLB kan worden ingeschakeld. Ouders worden uitgenodigd (met tolk): we gaan in gesprek rond de mogelijkheden en brengen de ouders op de hoogte van infodagen in vervolgscholen. Eventueel begeleiden we de ouders op de infoavond/ bij inschrijving in de nieuwe school. De zorgleerkracht geeft de informatie door aan de nieuwe school.

Hilde Van Gils, onthaalleraar VBS Sint-Victor Turnhout

S T A P 0 9

DE OVERSTAP NAAR DE SECUNDAIRE SCHOOL

...

9.1 KAN HET GETUIGSCHRIFT LAGER ONDERWIJS GEGEVEN WORDEN?

Bekijk het potentieel van de leerling, kijk breed.

9.2 DE OVERSTAPVOORBEREIDEN

✓ **EEN GESPREK MET DE LEERLING: WAT WIL DEZE GRAAG DOEN? ER ZIJN VEEL HULPMIDDELEN BESCHIKBAAR I.V.M. BEROEPEN.**

✓ **EEN GESPREK MET DE OUDERS: WAT ZIJN HUN VERWACHTINGEN?**

Handig instrument om met ouders in gesprek te gaan over het onderwijs in België, is 'Kies raak'.

www.deschoolbrug.be/project/kies-raak

Klasse heeft een vertaalfiche over het secundair onderwijs in diverse talen.

✓ **BEKIJK SAMEN DE REALISTISCHE MOGELIJKHEDEN.**

Een goed gesprek met een tolk is noodzakelijk. Het is een zeer belangrijk gesprek. Staar je niet blind op 'ze moet dokter worden', maar bekijk de zorg die erachter schuilt. Durf eigen expertise uit te stralen. Communiceer heel cultuursensitief.

- ✓ **NEEM CONTACT OP MET EEN VERVOLGSCHOOL OF MET EEN OKAN-SCHOOL.**

Bezoek eens een OKAN-school zodat je goed weet wat er kan en niet kan.

- ✓ **MAAK EEN GOED DOSSIER OP.**

- ✓ **MAAK EEN LIJST MET DATA VAN OPENDEURDAGEN VOOR DE LEERLING EN ZIJN OUDERS.**

9.3 HET DOSSIER

- ✓ **START MET EEN BESCHRIJVING VAN DE LEERLING.**

- ✓ **MOGELIJKHEDEN VAN DE LEERLING OPLIJSTEN: STERKE PUNTEN, WERKPUNTEN, MOTIVATIE**

- ✓ **EVENTUEEL TESTING DOEN EN RESULTATEN TOEVOEGEN**

De TASAN-test is een goede test voor AN-leerlingen.

- ✓ **FORMULEER EEN ADVIES VOOR DE LEERLING, ZIJN OUDERS EN DE VERVOLGSCHOOL.**

Een warme overdracht is belangrijk: vraag naar een vertrouwenspersoon in de vervolgschool.

Er is veel expertise bij OKAN-scholen.

- ✓ **MAAK EEN BEGELEIDINGSDOCUMENT VOOR DE VERVOLGSCHOOL:
WAT VERWACHTEN WE VAN DE VERVOLGSCHOOL AAN ALGEMENE
MAATREGELEN, SPECIFIEKE MAATREGELEN VOOR DEZE LEERLING?
WANNEER EVALUEREN WE DIT?
IS HET BIJWONEN VAN DE KLASSENRAAD EEN OPTIE?**

9.4 AFSCHEIDVAN DE SCHOOL

 GEEF DE LEERLING EVENTUEEL EEN NASLAGWERK MEE.

Soms zijn **AN**-leerlingen plots weg uit de school, zonder afscheid.
Een gesprek hierover met de medeleerlingen is dan noodzakelijk.

issuu.com/vlaamsbrabant/docs/eerst-okan-nu-ik-kan-boek

NOTITIES

10

H O O F D S T U K
EXTRA INFO, ZORG NODIG?

“

De docAtlas-bib heeft een uitgebreid aanbod achtergrondliteratuur en praktische leermiddelen over taal, diversiteit, welbevinden en wereldburgerschap. Iedereen kan lid worden en materiaal onlenen. Je vindt het volledige aanbod online.

webi.provant.be/lucene/webi/index.phtml?o=doca&UDextra=

Wees welkom in Turnhout of Antwerpen.

Het docAtlas-team

”

S T A P I O

EXTRA INFO, ZORG NODIG?

...

10.1 TAAL

- ✓ WWW.MEERTALIGHEID.BE
- ✓ WWW.METROTAAL.BE
- ✓ WWW.ANDERSTALIGENIEUWKOMERS.BE
- ✓ WWW.TAALBEGINNTHUIS.NL

10.2 TRAUMA EN ZORG

- ✓ WWW.PHAROS.NL
- ✓ WWW.AUGEO.NL
- ✓ WWW.SOLENTRA.BE

10.3 OUDERS

- ✓ WWW.DIVERSITEITINACTIE.BE

10.4 ALGEMEEN

- ✓ WWW.CTENO.BE
- ✓ WWW.DOCATLAS.BE
- ✓ WWW.DOORELKAAR.BE
- ✓ WWW.LOWAN.NL

10.5 BRONNEN

✓ **LENAERTS, L. EN WAUTHIER, Y. (2014), GEEN PANIEK, SNEL OP WEG MET ANDERSTALIGE NIEUWKOMERS, GARANT UITGEVERS NV**

✓ **GROEIBOEK ANDERSTALIGE NIEUWKOMER, ONDERWIJSCENTRUM BRUSSEL**
www.onderwijscentrumbrussel.be/sites/www.onderwijscentrumbrussel.be/files/files/document/160525_%20Handleiding_Onderwijscentrum_A4-LR.pdf

✓ **PEDAGOGISCH CAHIER (2018) ANDERSTALIGE NIEUWKOMERS IN HET BASISONDERWIJS, GEEN APART VERHAAL, GO-ONDERWIJS, POLITEIA**

✓ **ZILL MET AN, KATHOLIEK ONDERWIJS VLAANDEREN**
www.katholiekonderwijs.vlaanderen/nieuws/nieuwe-publicatie-zill-met-ondersteunt-leraren-basisonderwijs-met-nieuwkomers-de-klas

✓ **STERCKX, M. & VERSTEDEN, P. (2016). EERSTE HULP BIJ ANDERSTALIGE NIEUWKOMERS. (LAGER ONDERWIJS) - BROCHURE VOOR HET LAGER ONDERWIJS. LEUVEN: CENTRUM VOOR TAAL EN ONDERWIJS**

Routepl**AN** | 63

DANKWOORD

Dit werk kwam tot stand dankzij het engagement en steun van velen gedurende de voorbije jaren.

Dank aan alle leraren, directies en zorgcoördinatoren van de lerende netwerken in Turnhout en Aarschot. Het was een zegen om met en voor deze mensen te mogen werken.

Dank aan de pedagogische begeleiders van de diverse netten voor hun engagement in de diverse netwerkmomenten: Jo, Katrijn, Bavo, Wouter, Dorien en Sofie.

Dank aan hen die de netwerken steunden, financieel, maar ook met inspiratie: de dienst Gelijke Kansen Turnhout en het LOP te Aarschot.

Dank aan de Stad Turnhout voor het steunen van DoorElkaar zodat expertise in de regio kan gedeeld en verspreid worden.

Dank aan Katrien en Niki van de dienst 'Gelijke Kansen' te Turnhout bij wie ik altijd terecht kan voor steun en goede raad.

Dank aan de lezers van dit werk voor hun deskundige inbreng: Lut, Dorien, Daniëlle, Leen en Mirjam.

Dank aan de collega's van de 'docAtlas-bib' die er altijd zijn voor iedereen.

Dank aan mijn collega's van het Vormingscentrum, specifiek aan mijn collega Griet voor haar luisterend oor, altijd...

Veel dank aan mijn man Bart die mijn chaotische denkbeelden tot een overzichtelijk geheel omtoverde en wist vorm te geven aan mijn warrige ideeën.

Dank aan Steff en Wim van HIVSET voor de uiteindelijke vormgeving en vooral voor hun kostbare tijd die ze aan dit werk wilden besteden.

Dank aan de sponsors van dit werk.

Dank aan al die prinsen en prinsessen op het werkveld, die elke dag het beste van zichzelf geven voor elke leerling.

Dank aan zo velen nog...

Ik ben ongetwijfeld mensen vergeten uitdrukkelijk te noemen.

Ik mocht ook zoveel inspirerende mensen ontmoeten de voorbije jaren.

Elke tip, elke tool, elke zorg, elke glinstering in ogen, het heeft allemaal geleid tot dit eindproduct.

Lieve, maart 2020

C O L O F O N

...

DoorElkaar

Lieve Lenaerts, lieve.lenaerts@hivset.be

Griet Severeijns, griet.severeijns@hivset.be

Layout & vormgeving:

Steff Vermeersch

Wim Appels

IN SAMENWERKING MET

WWW.DOORELKAAR.BE